
PROIEKTUETAN OINARRITUTAKO IKASKUNTZA: AUSTRALOPITECUSTARRAK

**Bigarren Hezkuntzako Irakasleen
Prestakuntzako Masterra**

Master Amaierako Lana 2012-13

Nafarroako Unibertsitate Publikoa

TUTOREA: Emilio Majuelo Gil

IKASLEA: Nerea Munarriz Barrena

AURKIBIDEA

Sarrera	4
Gaiaren egoera	5
Marko teorikoa.....	6
Teoria eraikitzailea.....	6
Ikaskuntza adierazgarria.....	7
Proiektuetan oinarritutako ikaskuntza	8
Denbora historikoa.....	11
Helburu eta hipotesia	13
Metodologia.....	14
Testuingurua.....	14
Kurrikulumean kokatu.....	14
Aldagaiaren analisia.....	16
Edukiak.....	17
Kontzeptualak	17
Prozedurak.....	18
Jarrerak.....	18
Gutxieneko edukiak.....	19
Helburuak	19
Baliabideak	20
Proiektuaren denboralizazioa	20
Lehenengo fasea: Proiektuaren aurkezpena.....	22
Bigarren fasea: Proiektuaren garapena.....	22

Hirugarren fasea: Hausnarketa	24
Ebaluazioa.....	24
Ondorioak.....	28
Bibliografia.....	30
Eranskiak.....	34

Sarrera

Lan honen bidez Bigarren Hezkuntzako Irakasleen Prestakuntzako Masterrari amaiera emanen diogu. Ikasturtean zehar landutako aspektu psikopedagogiko, berrikuntza didaktiko eta alderdi zientifikoak batuz, edukiak barneratu ditugula adierazteko proposamen didaktiko bat planteatuko dut datoen lerroetan.

Aukeratutako metodologia didaktikoa Proiektuetan Oinarritutako Ikaskuntza izan da, historiaurrea aztertzen duen unitate didaktikoa lantzeko helburuarekin, izan ere, bigarren praktikumean izandako esperientzia aintzat hartuta aukeratutako gaia eta metodologiak dira.

POI planteamendu didaktikoa aukeratzearen arrazoia garai berrietara egokitu behar den hezkuntzaren testuinguruaren barruan kokatuko dugu. Gizartea asko aldatzen ari da eta honekin batera hezkuntzan ondorioak nabaritu behar dira ikasleen gizarteratzean prestutasun handiagoz zabaltzeko eta arazoei modu eraginkorrean erantzun ahal izateko. Proiektu honen bidez, informazioa eskuratzeaz gain, nola jaso, bildu eta landu behar duten ikastea izanen dute helburu, orain arteko ikasketa memoristikoa aurre egin nahian. Gizarte zientzien espezialitatera bideratutako proposamena izanen dugu beraz.

Gaur egun ikasle porrota oso altua da, Pere Marqués adituak ikasleen %30ean kokatzen du¹, eta ez da soilik helburu minimoetara heltzen ez direnen porrota, baizik eta gehiago lortu ahal dutenen baina eskuratzen ez dutenen kasua ere bada. Porrot honi aurre egiteko estrategia berriak planteatzea funtsezkoa da, izan ere, ikasle bakoitzak edukiak bereganatzeko eta ikasketa emateko modu ezberdinak behar ditu. POI planteamendu didaktikoa, ikasleen artean ematen den aniztasunari erantzun bat emateko modu egokia da eta aurrerantzean ikusiko dugun bezala pedagogoen artean ongi baloratua dagoena.

Hezkuntza helburu ezberdinak lantzen dira proiektuen bidez eta modu honetan oinarrizko konpetentziak lantzea bultzatzen da modu eraginkor eta elkar harremanean.

---

¹ Ikastola 2.0 eta IKTen erabilera DBHn ikastaroa. Euskal Herriko Unibertsitatea

Gaiaren egoera

Gizartean ematen ari diren aldaketei jarraiki, hezkuntza eta didaktikan berrikuntza handiak ematen ari dira. Ugariak dira hezkuntza metodologia berriak aztertzen ari diren adituak eta profesionalak, hauek guztiek egindako lan mardularen ondorioz, informazio eta iturri asko aurkitzen ahal ditugu hezkuntza berrikuntzen inguruan. Informazioaren ozeanoan ez galtzearren, atal honetan nire gaia lantzeko aurkitu ditudan erreferentzia nagusiak azalduko ditut.

Proiektu hau aurrera eramateko bi izan dira erabilitako iturri nagusiak. Alde batetik, berrikuntza didaktikoak irizpide dituzten aldizkarietatik lortutako artikuluak eta bestetik, didaktikaren inguruan aztertzen aritu diren hainbat adituen liburuak.

Aldizkarietara dagokienez, internetetik eskuragarri izan ditu gehienak eta ez dut inolako arazorik eduki artikuluak topatzerako orduan. Edukirik oparoenak eskaini dizkidaten aldizkariak Arte, Individuo y Sociedad eta Didáctica de las ciencias experimentales y sociales izan dira. Argitalpen hauetatik ateratako informazioa eta ideiak oso garrantzitsuak izan dira proiektua egituratzerako orduan. Zenbaitetan, bertan azaltzen diren planteamenduak nire proposamenetik urrun egon arren, ideia fresko eta berritzaileak irakurri ondoren nire hasierako ideiak birplanteatzera eraman naute.

Proposamen metodologikoa egiterako orduan, Proiektuetan Oinarritutako Ikaskuntza aukeratu dut. Bigarren lauhilabeteko ikasgaietan izandako erreferentzietatik abiatuta naiz eta honen inguruko hainbat dokumentu esanguratsu aurkitu ditut eduteka orrialdean. Imajinazioari eta sorkuntzari bideak irekitzen dizkion artikuluak aurkitu ditut bertan, zeinak funtsezkoak izan diren ariketa plastikoak planteatzerako orduan.

Gai psikopedagogikoak jorratzerako orduan Mavilo Calero Pérez-en lana funtsezkoa izan, bertan teoria psikologiko genetikoa, kulturalista eta ikaskuntza adierazgarriari buruzko irizpide sinple eta zehatzak ematen ditu.

Proiektu honetan aurkezten den ariketatik bat, denbora historikoarekin oso lotuta dago, nerabeek denbora historikoa irudikatzeko eta bereganatzeko prozesura bideratutako ariketa plastiko bat delako. Ariketa honen bidez gizakiaren eboluzioa azaldu nahi izan da, horretarako, ikasturtean zehar hainbat aldiz izendatutako autorea Esther Guiberten lana erreferente izan dut, baita Joan Pagés Blanch eta Antoni Santistean Fernández-en *La enseñanza y el aprendizaje del tiempo histórico en la Educación Primaria*. Lan honetan nire bigarren practicumean aurrera eramandako ariketa plastikoa, hau da, muralen sortzea ageri da. Lehen

Hezkuntzara bideratzen badu ere, DBH lehenengo mailako hainbat talderi ongi egokitzen zaion prozedura dela uste dut.

Marko teorikoa

Nerabezaroan garrantzi handiko aldaketa afektiboak, kognitiboak eta sozialak bizi dira. Haien familietatik independentzia handiagoa hartzen hasten dira eta lagunen taldearen integrazio sozialari garrantzi handiagoa ematen hasten zaio.

Esparru kognitiboan eta intelektualean aldaketak ematen dira. Nerabea, izaera abstraktuko pentsamendua garatzen hasten da, eragiketa logiko-formalak eratzera bideratzen dutena. Ikasleek arrazoitzeko eta argudio hipotesiak konprobatzeko gaitasun handiagoa dute, hausnarketa, analisia eta fenomenoetan esku hartzen duten aldaerak esploratzeko gaitasunak hain zuzen ere. Etapa honetan pentsamendu abstraktu formala eskuratu eta finkatzen da. Pentsamendu formala hipotetiko-deduktiboa da, eta nerabeek aukerak hipotesi forman adierazten dituzte.

Ikasleak hipotesi bat edo ugari planteatuko ditu eta konprobatuz joanen da, baieztapenaren bila. Honako ezaugarri hau oso garrantzitsua da ikaskuntzaren ikuspuntutik, haien ezagupenak praktika metodologiko hipotetiko-deduktiboak praktikan jartzera bideratuko gaituelako, modu honetan, ikaskuntza adierazgarriaren eraikuntza lortzeaz gain, nerabezaroko gaitasunak erabiltzera lagunduko gaitu. Horregatik, ikasketa memoristikoa aurre egiteko bestelako estrategiez baliatzen ahal gara eta gizarte berriak dituen beharrei erantzuna ematen saiatu. Hori da, gure proiektuaren xedea.

Teoria eraikitzailea

Teoria eraikitzailea konduktismoari aurre egiten dion teoria psikopedagogikoa da.

Proiektu honen ikuspuntu eraikitzaileak, ikasketa eraikuntza prozesu bat bezala ulertzen du, honek izaten ahal dituen aurrerapen eta atzerapenekin. Ikasketaren eraikuntza hau irakaslearengandik zein beste kideengatik jasotzen den informaziotik ematen da. Modu honetan, irakastea ikasleak ikasketa esanguratsua eraikitzean uneoroko laguntza eskaintzea dela esaten ahal dugu, ikasten jarraitzen lagunduko duena.

Proiektu hau idazteko, hezkuntzaren psikologoetan eta ikaskuntza teorian oinarritu naiz, Novak, Brunner, Ausbel eta Vigotsky bezalako adituetan hain zuzen ere.

Brunner-ek aurkikuntzaren bidezko ikasketagatik apustu egiten du, non ikaslearen aurre jakintzez osatutako eskemak aintzat hartuko dituen. Modu honetan, irakaslearen egin beharra, ezagutza hauek zalantzetan jartzea izanen da eta ikasleak kodifikatuko duen informazio berria bidaliz, ikasleak aurreko eskemetan kokatu beharko du.

Ausubel-en aburuz, ikasketa esanguratsua ikaslearen ezagutza berriak aurreko ezagutzeekin kontaktuan jartzen direnean ematen da, ikaslearen “egitura kognitiboa” sortuz. Ausubel.ek egitura hori aurkikuntzaren bidezko ikasketaren bidez egitea proposatuko du. Irakasleak gida papera izanen du, nahasteak saihestuko dituen ikasketa egitura. Brunner-ekin alderatuz gero, Ausubel ikaskuntza modu deduktiboan egitea defendatuko du, orokortasunetik zehaztasunera.

Vigostskyrentzat ezagutzaren garapena ez da etapen metaketen prozesua, baizik eta aurrerapenei, geldituenei eta atzerapenei men egiten dien prozesu dialektiko bat. Klaseko ikasketa, irakasle-ikaslearen arteko interakzioa litzateke, ikasleen orokortasun eta bakarkotasunean oinarritua.

Azkenik, Novak-en aburuz, ikasleek haien ikasketak sortzeko gai izatea da hezkuntzaren helburua. Bere ustez, egitura kognitiboa modu hierarkiako batez egituratua dago. Ideia orokorrak eta azalpen botere handiagoa dutenek goiko egituren daude azalpen botere gutxiagoa duten ideietaraino jaitsi arte. Prozesu honi ikaskuntza ordenazioz gaindikoa da.

Garrantzitsua da irakasleak ikasleen ezagupen maila ezagutzea eta hau lortzeko moduez jabetzea, akatsak saihestu ahal izateko. Irakaslearen rola, baliabideak erraztuko dituen bitartekaria besterik ez da izanen, ikaslea bera ondorioetara heldu dadin.

Ikaskuntza adierazgarria

Ikuspuntu eraikitzaileak, giza ikasketa barne eraikuntza bat dela uste du. Irakasleak azalpen espositiboetara jotzen duenean, ikasketa ez da adierazgarria izanen ikaslearen aurre jakintzeekin bat egiten ez badu. Ikaskuntza adierazgarria eman dadin, bi baldintza beharrezkoak dira: edukia potentzialki adierazgarria izatea (ikuspuntu logikotik eta psikologikotik) eta ikaslea motibaturik egotea.

Irakasten den edukiak adierazgarritasun logikoa izan behar du modu errazean barneratua izateko. Aldi berean, ikasteko egitura kognoszitiboak egon behar dira ikasten ari denarekin erlazionatu ahal izateko irizpideak. Motibazioari kasu egiteak

ikasi behar dena eta jada dakitena erlazionatzeko baliagarria izaten ahal da, inoiz ahaztu behar ez den ezaugarria da².

Konstruktibismoak, ikaskuntza adierazgarria bultzatzean, errealitateko ekintzei deialdia egiten die, bat bateko lanari, interes eta behar pertsonaletan oinarritua.

Anderson-en Ikasketa adierazgarriaren eredua gehien erabiltzen dena da eta hiru maila ditu.

Lehena, eduki berriak jada ezagutzen direnekin erlazionatzeko. Honako hau ikaskuntza modu ohikoena da. Bigarrenik, egituraketa aurkitzen dugu, egitura kontzeptual berrietan hezteak eskatzen du. Eskemen bidez, mapa kontzeptualen bidez, metaforei bidez eta bestelako baliabideekin lortzen da. Ikaskuntza osoagoa egiten da. Azkenik, adostasuna legoke, edukia eta gaitasuna batuz eta ikasketa aurreratua ematen du, modurik motelena baina ziurrena da ezagupenak barneratzerako orduan.

Ikaskuntza adierazgarrian irakaslea ikasketa prozesuaren zuzendaria izatearen funtzioa alde batera uzten du. Ikasleekin elkarriketa bat ezartzen da, norbanakoaren ezaugarriekin bat egitez. Jakintzak ez dira beregandik aterako, sorkuntza prozesuan arreta jartzeko, aurkikuntzan, erabilgarritasuna izanik.

Datuak adierazgarriak bihurtzen direnean ikasten dugu, hau da, gaiaren inguruan ditugun datu eta jakintzekin bat egiten dutenean. Modu honetan ikasitakoa, gure egitura kognoszitiban sartzen da, kontzeptuz osatutako sare bat da eta kontzeptu hauen erlazioa. Ikaskuntza adierazgarriak hiru modutan indartzen du ikasketa prozesua:

1. adierazgarritasun gehigarri bat eskaintzen du
2. Edukiak ahaztea saihesten du
3. Gogora ekartzea errazten du

Ikaskuntza adierazgarriak ikaskuntza errepikakor eta memoristikoari kontra egiten dio.

Proiektuetan oinarritutako ikaskuntza

Honako metodologia hau, bai Haur Hezkuntzan bai Lehen Hezkuntzan oso erabilia izan da eta oso emaitza oparoak eskaini ditu. Bigarren Hezkuntzan horrenbeste

---

² Calero Pérez, Mavilo, Constructivismo pedagógico : teorías y aplicaciones básicas, México, Alfaomega, 2008.

landu ez den arren, helburu didaktikoak lortzeko metodologia aproposa dela argi gelditzen da, izan ere, gizarte berriak dituen beharretara ongien moldatzen den metodologia baita.

Didaktikaren inguruan egin diren azterketen ondorioz, ikasleen parte hartzea sustatzen duten jarduteak daudela ziurtatzen da. Praktika hauek ikasketa memoristikoa alde batera uztea bideratzen dute, lan ahaikatzaille eta konplexuago batera bideratuz. Diziplina anitzeko ikuspegia garatzeak, lan kooperatiboa bultzatzen du.

Ikasketa prozesua aurrera eramateko proiektuen bidez lan egitea garrantzitsua da, ikasketa prozesu ezberdinak dituzten nerabeekin lan egingo baitugu, aurrekari etniko, kultural, gaitasun intelektual ezberdinak dituztenak hain zuzen ere, modu uniforme batez irakasteko teknikak ez dute maila altuak lortzen laguntzen, baina proiektuen bidez irakastean, ikasleen indargune pertsonaletan finkatzen da arreta.

Ikasketa estrategia honen bidez ikasleek bizitza errealean, hau da, ikastetxetik haragoko erabilpena duten proiektuak planeatu, inplementatu eta ebaluatu egiten dituzte.

Eraikuntza mentalaren erantzuna bezala ikusten du ikaskuntza eraikitzailea. Hau da, ikasleek, ideia berriak eraikitzen ikasten dute, kontzeptu berriak, oraingo eta aurreko ezagutzak kontuan izanda.

Honako puntuak jorratu behar dira Proiektuetan Oinarritutako Ikaskuntzan³:

- Ikasleengan pentsatuz, ikasleei zuzendutakoak.
- Erabat zehaztuak, hasiera, garapena eta amaiera.
- Ikaslearentzat esanguratsuak diren edukiak.
- Mundu errealeko arazoak.
- Lehen mailako inbestigazioa.
- Helburu zehatzeko eta Institutuzioen Hezkuntza Proiektuarekin bat.
- Produktu baten sorrera, audientziarekin elkarbanatu ahal dena.

---

³ Edutekak sortutako dokumentua: Aprendizaje por Proyectos. NorthWest Regional Educational Laboratory.

- Bizitza akademikoa eta oinarrizko lan konpetentzien arteko lotura.
- Ikaslearen hausnarketarako eta auto ebaluaketarako aukera.

Proiektuak sustatuz, ikasleen parte hartze zuzena ematen da eta ezagutzaren eraikuntza aktibo eta esanguratsua ematen da. Klase barruko ekintzak ikaslearen beharrak erdira ekarriz, irakasleak gidari lanak egin beharko ditu, kolaboratzaile eta galdera klabeak egiten dituenak. Eraikuntza bultzatzen da aurrezagutzak eta ezagutza berriak kontuan izanda, arrakasta ulermenaren kalitatearekin adierazten da.

Bestalde, sorkuntza, funtsezko faktore berritzaile bezala lantzen hasi da hezkuntza sistema askotan eta ikasleen garapen berritzailea bultzatzeko esparrua bilakatu egiten dira eskolak. Ideia honen barruan aurkituko dugu Pentsamendu sortzailearen espirala, zeina Mitchel Resnick doktoreak proposatu zuen, MIT Media Laboratory-ko “Lifelong Kindergarten” inbestigazio taldearen zuzendaria.

Proposamen honetan ikaslearen imajinazioari denbora tarte bat eskainiz hasten da, landuko den gaiaren inguruko aurre jakintzak zeintzuk diren agerian geldituko dira eta datu hauek irakaslearen lana erraztuko dute. Hasierako puntu hau funtsezkoa da planteatu den ariketak ikasleen ezagutza mailarekin bat egiten duen ikusteko edota berriz diseinatu beharko den jakiteko⁴.

Aurre ezagutzak zeintzuk diren jakin ondoren, sorkuntzak eta jolasak, ikasleek ekintza garatzen den bitartean ezagupenak sortzea eta garatzea ekartzen du. Modu honetan, parte hartzeak ikasleen ekarpenak egitea bultzatuko du.

Honen ondoren, baina ez du zertan azkenik izan behar, hausnarketa garaia helduko da, non zer ikasi eta nola ikasi den agerian uzten duen tarte den. Ikasleek ezagupenen inguruan pentsatzen ahal dute eta irakasleek ekintza nola hobetu dezakeen pentsatuko du momentu hauetan.

Argi dago hausnarketaren momentua ez dela amaiera emango dion ekintza izanen, izan ere, ikasleak berriz ere imajinatzeko aukera dauka, landu berri diren gaiak berriz ere aztertzeko tarte izaten ahal da, modu honetan espiral itxura hartzen duen prozesuan ezagupenak bereganatzen dira.

---

⁴ Edutekak sortutako dokumentua. Cómo Formular Proyectos de clase efectivos. con base en experiencias de cualificación docente, 2012.

Denbora historikoa

Denbora, gure munduan ematen diren aldaketak eta jarraipenak ulertzeko ikasten dugu. Orain dela ehun mila urte genuen mundu berdina izan arren, oso ezberdina da aldaketen ondorioz, gure gorputzetan zein ingurumenean ematen diren aldaketak baitira denboraren igarotzea ikusgai egiten dutenak.

Denboraren adierazpen nagusiak XIX. mendearen erdialdean du jatorria, newtoniar zientziatik eratorria. Honen sistematizazioa historia diziplina akademiko bihurtzearekin bat egin zuen eta denbora historikoa nazio baten garapena eta eboluzioa ezagutzeko mailak zehazteko balio zuen, mendebaldeko gizartekoa hain zuzen ere. Mendebaldetik ezarritako denbora lineala, metagarria eta gehigarria, bere historia ulertzeko eta mendebaldetik mundura zabaldutakoa beste kultura eta zibilizazioak ulertzeko, baina azken aldian kritikak sortzen ari dira ideia honi aurre egiteko⁵.

Modu honetan, denbora historikoaren errepresentazio berri bat sortzen ari da gaur egun, denbora bakarreko Kontzepzio newtoniarra, denbora eta erritmo aniztasunari bidea zabaltzeko diona.

Historia denboraren zientzia bat da eta bestelako gizarte zientziekin bat egiten du denbora kontzeptuen egitura bat bezala ulertzen denean: memoria, utopiak, aldaketak, denbora sozialaren kudeaketa, adibidez.

Piaget izan zen haurtzaroan ematen zen denboraren pertzepzioaz eta eraikuntzen nozioez jabetzen lehena. Giza ikaskuntzan ematen den denboraren kontzeptuaren garapenaz teoria orokor bat antolatu zuen lehena izan zen, hiru fase berezitu zituen, bizitutako denbora, sumatutako denbora eta ulertutako denbora. Denbora pertsonala, denbora soziala eta denbora historikoa bezala ere interpretatu izan direnak. Gaur egun ikasketa eraikitzailea berreskuratu den arren, Piagetek proposatutako denboraren bereganatzea denboraldi zehatzetan ematen denaren ideia kritikatu izan da.

Paul Fraissek, ildo hau jarraitu zuen lan konplexuago bat sortu zuen. Denboraren pertzepzioan eragina duten faktoreak aztertu zituen eta denboraren sentikortasuna izendatu zuen.

Orokorrean, Piageten teoriaren erabilera zuzena egin ez dela esaten ahal da, izan ere, modu mekanikoan aplikatu izan da historiaren irakaskuntzan eta horren ondorioz kritikak anitzak dira. Lehenik eta behin, narrazio tenporal baten

---

⁵Laàcer Pérez, Vicent, La enseñanza de la historia desde la perspectiva del profesorado de bachillerato.. Didáctica de las ciencias experimentales y sociales. nº 21. 2007, orri. 53-89.

eraikuntzan lengoaiaren garrantzia estimatu behar da. Denborazkotasuna, estruktura kontzeptualen ulermen progresibo batean bereganatzen da.

Denbora historikoaren ikaskuntza historiaren inguruko ezagutzak egituratzen lagunduko du, historia datu eta daten metaketa hutsa bezala ulertzez uzten bada. Maila pertsonalean iragana, orainaldia eta etorkizunaren arteko erlazioetan oinarritu behar dira, horregatik ikasleen orainaldiko denboraren arazoetan hasi behar da. Periodizazioa eta oinarritzko kontzeptu tenporalak irakatsi behar dira, aldaketa, iraupena, segida, erritmo tenporalak edo denbora historikoaren nolakotasunak bezalakoak. Kontzeptu tenporalek, antolatzaile kognitiboak bezala lan egiten dute. Pentsamendu tenporala, elkarlotzen diren erlazio kontzeptualez osatuta dago, non gertakizun pertsonalak eta historikoak kokatzen diren.

Denbora irakasten dugunean, denbora gure ekintza guztietan presente dagoela erakutsi behar dugu, gure pentsamenduak, inguruan ematen diren gertakizunak denboran ordenatu behar dira ulertu ahal izateko. Ikasleak, denboraren lengoia bereganatu behar du azalpenak egin ahal izateko, zentzu horretan ipuinek eta ikasleek sortzen dituzten narrazioak oso baliagarriak izaten ahal dira kontzeptu tenporalak ikasteko.

Denbora, kontzeptuez osatutako kontzeptua da. Alde batetik, itzulezina da eta bestetik, denbora ezin da espaziotik bereizi, izan eren, esparru fisikoan ematen dira antzematen ditugun aldaketak.

Gizatiar denboralitateak hiru kontzeptu zabal ditu, iragana, orainaldia eta etorkizuna. Iragana iturrien bidez, dokumentuen bidez eta ondare historikoaren bidez ezagutzen dugu. Iraganaren azterketak gure memoria indibidualaren elementuak barne hartzen ditu. Orainaldia iraganaren eta etorkizunaren arteko lotura da, eta etorkizuna, gure bizipenetatik harago doazen etorkizunak erakusten dizkigu, aurreikuspena.

Gauzak aldatu egiten direlako jabetzen gara denbora pasatu dela. Aldaketaren kontzeptua jarraitutasunaren kontzeptuarekin bat egiten du. Errealitate guztietan ematen dira aldaketak eta jarraipenak. Aldaketak abiadura eta intentsitate ezberdinak dituzte, bizkortu egiten dira edo moteldu. Aldaketen erritmoa eta intentsitatea adierazteko eboluzioaz edo iraultzaz hitz egiten dugu.

Kronologia, denbora objektibo baten adierazpena da eta gertakizun historikoak kokatzeko behar dugun, baita jarraipen batean ordenatzeko ere, eta kasu batzuetan aldiberekotasunaz jabetzeko. Bestalde, kronologiak ez digu neurtzen denaren balio eta balorea adierazten. Kronologia ez da denbora historikoa, baina hau ikasteko baldintza bat da, aldaketak azaldu gabe, jarraipenak kokatzen

dituelako. Kronologiarekin konparatuz gero, periodizazio historikoak denboraren errepresentazio kualitatiboari dagokio, izan ere, periodo historikoak ez dira erregularrak, hau da, ez dute iraupen baliokiderik.

Ikasleak denboraren inguruko pentsamendua garatu dezan nahi dugunean, iturri historikoak irakaskuntza eta ikaskuntza prozesuetan elementu garrantzitsuak bihurtzen dira. Testuliburuaren egitura gainditzea bideratzen dute, bestelako errealitateekin erlazioa garatzea bideratzen du, ezagutza eztabaidagarri gisa, giza aldaketak ulertzea errazten dute. Lehen mailako iturriek eskaintzen duten informazioa baliagarria izan dadin, aukeraketa egin behar da. Iturri audiobisualak edo ahozko iturriak kontzientzia historikoa garatu dadin laguntzen dute.

Denbora historikoa lantzeko aukeretan oso baliagarria den modu bat muralak egitean datza. Honako ideiatik abiatuta, gure proiektuari ekin egingo diogu, gizakiaren eboluzioa azaltzeko periodo historiko ezberdinak agertuko dira, dagokion ezaugarriak islatuz, hau da, gizaki bakoitzaren bizilekua, ohiturak, kultura, elikadura, lanabesak, etab. Muralak gelaren hormetan kokatu ondoren garapenaren ikuspegi zehatza izaten da.

Lanaren prozesuak informazioaren bilaketa, errepresentazio eskematikoa, ideien sintesia, taldeen arteko aurkezpenak eta jasotako ezagupenen berreraikitzea ematen da irudien irakurketa eta ikasleen ulermenaren ekarpenei esker.

Ikasleen lan autonomoak irakaslea beharrak ikusten dituzten taldeekin lan egitea eskaintzen du, elkarrikteta interpertsonalak eta norbanakoaren ikasketa errazten du.

Helburu eta hipotesia

Gizarte Zientziak ikasgaia, ikasleengatik balorazio txarrenak lortu ohi dituen da. Ikasleek ez dute erlazioz antzematen lantzen ari diren gaiaren eta haien bizitza errearen artean. Honek, motibazio falta ekartzen du eta jada ikusi dugun bezala edukiak barneratzeko jarrera desegokia sortzen da.

Proiektu honen bidez, motibazioa landu nahi da. Hasteko, informazioa euskarri digitaletatik bilatzea berritzailea suertatzen ahal da oraindik ere, IKT-ak DBH-n barneratzen gehiago kostatzen ari delako, horregatik informazio iturri zabal hau erabiltzea erakargarria suertatzen ahal zaie. Informazioa aukeratzen, lantzen eta laburtzen ikastea Kurrikulumean zehazten den gaitasun bat izateaz gain, gizarte zientziak ikasteko eta jakin mina sortzeko modu bat bezala ikusten ditut.

Bestalde, Gizarte Zientziak oso teorikoak izateagatik kritikatu izan dituzte ikasleek. Hori saihesteko ariketa plastikoa proposatzen dut, klase barruan dinamismo eta prozesu sortzaile klaseko giroa hobetzea eta modu esanguratsuak ikastea lortu nahi duelako.

Proiektu honen bidez lortu beharko duten amaierako produktua azalpen testu bat izanen da. Haiek ikasle bezala gehien erabiltzen duten testu mota da, eta haien buruak azalpen testu bat sortzeko gai ikustean motibazioak gora egingen du eta hausnarketa bideratzeko parada eskainiko du.

Metodologia

Denbora historikoa jorratzeko eta historiaurrea lantzeko, Proiektuetan Oinarritutako Ikaskuntza proposatu dut. Denbora adierazteko ardatz kronologikoak, gizakiaren garapena eta hedapena eta lehen arte adierazpenak jorratuko ditugu. Orain arte ikasketa memoristikoaren bidez landu den gai hau, proiektu baten bidez ikasleei erakargarriagoa egingo zaielakoan eta ikaskuntza adierazgarria lortzeko modu oso baliagarria da. Metodologia hau erabilita, hainbat gaitasun jorratzen dira aurrerantzean ikusiko dugun bezala.

Testuingurua

Kurrikulumean kokatu

Gizarte Zientziak, Geografia eta Historia irakasgaia integratzailea da eta, beraz, ikasketen bidez, Europar Batasunak egindako proposamenaren esparruan oinarritzko zenbait gaitasun lortzen dira.

Gaitasun soziala eta herritartasuna hertsiki lotuta dago irakasgaiak aztertzen duen gaiari. Curriculum osoa gaitasun hori lortzera bideratuta dagoela esan daiteke, gizartearen errealitatea, egungoa eta historikoa, ulertzea baita ikasketaren helburua. Helburu hori lortzeko, ordea, lehenik eta behin, gizartearen bilakaera eta antolaketa, lorpenak eta arazoak ezagutu behar dira. Ikasleek gaitasun hori erabili beharko dute gizartearen moldatzeko. Noski, egungo gizartearen ezaugarriak, haien aniztasuna, norbera bizi den gizartearen elementu eta interes komunak ulertzen lagunduko du eta, ildo horretatik, bizikidetasuna errazten duten sentimendu komunak sorraraziko ditu.

Halaber, **gizarte trebetasunak lortzeko lagungarria** da. Alde batetik, iraganeko edo oraingo giza ekintzak ulertzeko, ikasleek beren garaiko eragilearen ikuspegitik ikusi behar dituzte; hala errazagoa da bestearen tokian jartzeko gaitasuna garatzea, hau da, enpatia garatzea. Beste alde batetik, horrela jardunen du

ulermen horren bidez baloraziorako eta elkarriketarako gai denean, arazoei irtenbidea emateko edo iritzi desberdinak dituzten pertsonak errespetatzeko derrigorrezko bidea baita; baina, gainera, balio horiek aplikatzea aurreikusten du, talde lana edo eztabaidak proposatzen baititu. Horien bidez norberaren ideiak adierazi eta gainerakoenak entzun eta errespetatu daitezke. Egungo edo historiako gizarte errealitate desberdinetara hurbiltzeak edo kulturen ekarpenak baloratzeak gizarte gaitasunak garatzen laguntzen du, laguntza hori zeharkakoa izanda ere.

Proiektuak ekarpen garrantzitsua egiten du **Mundu fisikoa ezagutzeko eta harekin elkarerraginean aritzeko gaitasuna lortzeko**. Giza jarduera garatzen den espazioaren zuzeneko edo zeharkako pertzepzioa Geografiako lan-ardatz nagusietarikoak da: gizarteko gertaerak eta ikaslearen bizitza bera gertatzen diren espazioa ulertzea. Paleolitoa eta gizakiaren hedapena azaltzen duten mapen interpretazioa lantzeko ariketaren bidez landuko dugu honako gaitasuna.

Kultur eta arte adierazpenerako gaitasuna garatzeko ekarpena artearen agerpenak ezagutu eta baloratzearekin lotuta dago, bereziki. Horretarako Paleolitoko artelan esanguratsuak ekarriko ditugu klasera. Artelanak estimatzen ikasten da, pertzepziorako eta sentsibilizaziorako trebetasunak lortzen da eta, gainera, kultur ondarea baloratzen, errespetatzen eta haren kontserbazioaz arduratzen laguntzen da.

Bestalde, haiek haien artelanak sortzearekin batera prozesu sortzailea baloratzen eta ulertzen ikasiko dute.

Informazioaren tratamendua eta gaitasun digitala izenekoak garatzeko ekarpena oso garrantzitsua da, gizarteko gertaerak eta gertaera historikoak ulertzeko behar-beharrezkoak direlako informazioa lortu eta ulertzeko trebetasunak. Horiek ezinbesteko elementuak dira garatutako proiektuan, **informazioa bilatu, lortu eta tratatzeko**, baita idatzizko iturriak, iturri grafikoak edo ikus-entzunezkoak erabiltzeko ere, hala paperezko euskarrian nola informazioaren eta komunikazioaren teknologien bitartez.

Bestalde, errealitatea ulertzeko askotan hitzezkoa ez den hizkuntza erabiltzen da eta hizkuntza horrek ikonoen, ikurren eta irudikapenen lengoia ezagutzen eta interpretatzen laguntzen du. Horietarikoak dira, bereziki, hizkuntza kartografikoa eta irudiaren hizkuntza.

Hizkuntza gaitasuna ikasketa ororen funtsezko oinarria da. Horregatik, teknika egokiak erabiliz, irakasgai guztiek lagundu behar dute testuak irakurtzeko orduan, bai ikasgelan, bai kanpoan, haiek hobeki ulertzen. Gauza bera gertatu behar da irakaslearen azalpenekin, idatzizko eta ahozko adierazpenekin, eta irakasgaiaren

hiztegi berezia erabili behar da. Hain zuzen ere, Gizarte Zientziak, Geografia eta Historia irakasgaiaren edukien ezaugarriei esker, gaitasun hau garatzen ahal da ikasleak eraginkortasunez parte hartzen badu bere ikasketan, informazio iturriak modu autonomoan erabiliz.

Halaber **matematikako gaitasuna** lortzen laguntzen da nolabait ere ardatz kronologikoak egiterako orduan. Denboraren errepresentazio grafikoa egiterako orduan eragiketa matematikoak kontuan izan beharrekoak baitira, hau da informazioen zenbakizko kodetzea eta horren irudikapen grafikoa egitea. Tresna honekin, gizarte errealitatea deskribatu eta aztertzeke, ikasleek hautematen dute tresna horiek hainbat egoeratan erabiltzen ahal direla, eta hartara funtzionalagoak bihurtzen dira matematikako gaitasunari lotutako ikasketak.

Ikasten ikasteko gaitasuna lortuz gero, ikasleak ikastea errazten duten tresnak izanen ditu, baina, gainera, arazoei buruzko ikuspegi estrategikoa izanen du, aldaketak aurreikusten ahalko ditu eta haietara ikuspegi positiboa izanez moldatzen jakinen du. Horretarako eskaintzen diren aukerak zabalak dira: mota desberdinetako arrazoibideak aplikatzea, kausa anitzeko azalpenak bilatzea eta gizarte fenomenoek efektuak iragartzea. Gainera, informazio iturriei buruzko ezagutzak eskaintzen dira eta nola erabili behar diren erakusten da: hainbat bidetatik lortutako informazioa bilduz eta sailkatuz eta, betiere, hura aztertuz. Halaber lagundu egiten du pentsatzeko, antolatzeke, buruz ikasteko eta informazioa berreskuratzeke estrategiak (hala nola laburpenak, eskemak edo mapa kontzeptualak) garatzen direnean.

Norberaren autonomia eta ekimena susta dezan, planifikazio eta gauzatze ekimenak garatu behar dira, baita erabakiak hartzeke prozesuak ere. Horiek argiagoak dira eztabaidak eta banan-banako edo taldeko lanak egiteke orduan, asmatu, aztertu, planifikatu, jardun, egindakoa berraztertu, aurreikusitako helburuak eta lortutakoak alderatu eta ondorioak atera behar baitira.

Aldagaiaren analisisia

Gizarte Zientziak, Geografia eta Historia DBHko derrigorrezko ikasgaia da. Bertan, gizarteak historian zehar izan duen eta gaur egun duen antolaketa eta funtzionamendua aztertzen dira, baita gizarteak kokatu eta antolatzen den lurraldea ere, geografia eta historia oinarritzko erreferentziazat harturik; izan ere, bi jakintza arlo horiek gizarte eremuaren ardatz egituratzaileak dira gizakiaren eta gizartearen errealitateari ikuspegi orokor eta integratzaile batetik erreparatzen diotelako.

Gizarteak denboran zehar aztertzeke irizpide kronologikoak erabiltzen ditu. DBH guztian zehar eta urtero konplexutasun maila igotzen joango delarik.

Jorratu dugun proiektua DBHko lehenengo ikasturterako pentsatua dago, geografia edukiak landu ondoren historia lantzen hasten direnekora hain zuzen ere. Aurrera eramateko Lizarra ikastolan kokatuko gara, D hizkuntza ereduko DBH lehen mailako ikasleei zuzendua dago, eta taldea 23 ikaslez osatua dago.

Ikastetxe honen ikasketa eskaintza Haur Hezkuntza, Lehen Hezkuntza eta Derrigorrezko Bigarren Hezkuntza izango da. Beraz, DBHko ikasketak bukatu ondoren, Batxilergo ikasketak zentrotik kanpo egin beharko dituzte. Institutuko ikasle gehienak Lizarratik heltzen diren arren, Lizarraldeko eta Erriberako beste herrietako ikasleak ere aurkituko ditugu haien ikasketak D ereduan gauzatu ahal izateko.

Ikastetxeko klase guztietan kanoi bat eta ordenagailu bat aurkitzen da, beraz, proiektzioan oinarritzen diren ariketak aurrera eramateko ez dago inolako arazorik. IKT-en erabilerari garrantzi handia eman diotenez gero, ikasleek ordenagailu pertsonal bat erabiltzeko aukera ere izanen da, hauek erabiltzeko alde aurretik erreserba egin behar den arren.

Gure proiektua aurrera eramateko beharrezkoa den plastika gela hornitua ere badago, non materialak eskuragarri diren.

Taldearen aniztasunari erreparatuz gero, gaitasun handiko ikasle bat daukagu, jarrera egokia daukana. Bestalde, bere jarrera egokia den arren laguntza behar duen ikasle bat aurkituko dugu, eta azkenik hiperaktibitatea duen beste ikasle bat daukagu taldean. Beste ikasleek ez dute zailtasunik erakutsiko ikasketa prozesuan ematen diren aurrerapenak jarraitzeko orduan.

Edukiak

Edukiei dagokienez, 25/2007 Foru dekretuan, martxoaren 19koa, Nafarroako Foru Komunitateko Derrigorrezko Bigarren Hezkuntzako irakaskuntzarako curriculumak ezartzen duenean aurkituko ditugu eta oinarrizko gaitasunen lorpena sustatuko dute.

Edukiak kontzeptuzkoak, prozedurazkoak eta jarrerazkoak izango dira.

Kontzeptualak

- Historiaurrearen kokapena espazioan eta denboran
- Lehenengo gizakiak:
  - Hominizazio prozesua

- Gizaldiaren eboluzioa
  - Hedapena
- Historiaurreko aldiak
  - Paleolitoa
  - Neolitoa
  - Metal Aroa
- Lehen adierazpen artistikoak
  - Paleolitoa

Prozedurak

- Testuen irakurketa ulerkorra.
- Gizakiaren jatorriaren eta hedapenaren kokapena mapa batean.
- Historiaurreko aro garrantzitsuenen kokapena ardatz kronologiko batean.
- Historiaurreko gizakien bizitza aspektu ezberdinen ezagupena, desberdintzea eta sailkatzea.
- informazio iturri ezberdinak erabiliz (irudiak, eskemak, argazkiak, margoak, etab.) datuen konparaketa eta azterketa.
- Gaiari buruzko hiztegi espezifikokoaren ezagutza.

Jarrerak

- Lehenengo gizakien jatorria eta izandako bizitza eren ezagupenari buruzko interesa eta ikusmina.
- Iraganeko bizitza eren garrantziaren ezagutza eta berauek gaur egungo gizartearen antolakuntza izandako eraginen azterketa.
- Geure ingurunean daude historiaurreko arrastoen balorazio eta kontserbazioa.
- Lan metodo ordenatu eta zehatz baten hartzea.

Gutxieneko edukiak

- Giza garapenaren prozesuaren ezagupena.
- Historiaurreko aro nagusiak eta emandako gertaera nagusiak denboran kokatzea.
- Gizakien lehen arte adierazpen identifikazioa.
- Gaiaren berezko hiztegiaren eta oinarritzko kontzeptuen ezagupena.
- Taldeko nahiz bakarkako lanetan parte hartze aktiboa izan eta ahalegin nahiz hobetze jarrerak adierazi.

Helburuak

Arlo honetako ikasketarako beharrezkoak diren hizkuntza trebetasunak lortzea: idatzizko eta ahozko testuak ulertzea, hiztegi berezia ezagutzea, ahozko eta idatzizko adierazpenak behar bezala erabiltzea etab.

Idatzizko iturrietako informazioa ulertzea eskemen, grafikoen, mapa kontzeptualen, laburpenen eta abarren bidez.

Eskala eta ezaugarri desberdinetako mapak eta irudiak irakurri eta interpretatzea. Zuzeneko edo zeharkako behaketaren bidez errealtate geografikoa hautematea. Grafikoak interpretatzea eta datuetatik abiatuta grafikoak egitea.

Iturri desberdinetatik (ikonografikoak, arkeologikoak, idatzizkoak, informazioaren teknologiek eskainitakoak, etab.) informazioa lortzea eta informazioa idatziz lantzea.

Denboran eta espazioan aroak, kulturak eta zibilizazioak eta gertaera historikoak kokatzea. Denbora segidak grafikoki irudikatzea.

Gertaera historikoen eta bilakaera nahiz aldaketa prozesuen arrazoiak eta ondorioak identifikatzea eta faktore sortzaileekin harremanetan jartzea.

Agerpen artistiko aipagarrienak bereizten dituzten oinarritzko elementuak ezagutzea eta beren garaiko testuinguruan jartzea. Espainiako eta Nafarroako kultur herentzia eta arte ondarea baloratzea, zaindu eta kontserbatu behar den aberastasuna baita.

- Historiaurreko aro garrantzitsuenak ezagutu eta espazioan eta denboran kokatu.

- Hominizazio prozesua ezagutu.
- Historiaurreko aro ezberdinetan gizaldiak izandako bizitza era ezberdinak aztertu.
- Gizakien lehenengo erlijio eta arte agerraldiak ezagutu.
- Gaiari dagokion hiztegia zehaztasunez erabiltzen ikasi.
- Testuen irakurketa, irudiak, eskemak eta mapak erabiliz, planteatutako arazo eta galderak ebatzi.
- Arloari dagozkion testuen ulermen egokia lortu.

Baliabideak

Instalazioak

Ikasleen ohiko gelan lan egingo dugu, baita zentroaren plastika gelan ere.

Material Inprimatua

Ostadar testuliburua izanen dugu proiektu hau aurrera eramateko oinarria.

Irakasleak banatutako fitxa gehigarriak. (Eranskinak ikusi)

Ikus-entzunezko materiala

Azalpenak ematerako orduan, ordenagailuak, proiektoreak, ordenagailu pertsonalak eta kanoia eskuragarri izanen dira.

Bestelako materialak

Munduko eta Euskal Herriko mapa handiak.

Estraza paper handiak.

Margo, arkatx, borragoma, guraize, kola, zelo, etab.

Naturatik lortutako elementuak, hostoak, adarrak, harriak, ikatza, gurina, etab.

Proiektuaren denboralizazioa

Taldeak egiterako orduan ikasleen jarrera eta ikasketa erritmoak kontuan hartuko dira. Taldeak orekatuak izatea bilatuko dugu, horregatik gaitasun handiko ikaslea oso jarrera ona daukan ikasle batekin elkarlanean arituko da.

Hiperaktibitatea daukan ikaslea, langileak diren ikasleekin kokatuko dugu eta prozesuan parte hartzen duela ziurtatuko dugu. Azkenik, zailtasunak erakusten dituen ikaslea jarrera egokia daukaten ikasleekin arituko da, bere zailtasunak baretuko dituen taldea osatuz.

Proiektuen bidez taldelana sustatu egiten da, elkarren arteko komunikazioa funtsezkoa da helburuak bete daitezen, eta elkarlan honek aberastasuna ekarriko du, batzuen gabeziak besteen beharrak izatera daitezkeelako.

Klase arruntean emanen dira saio gehienak, dena den, ariketa plastikoak burutzerakoan taldea plastika gelara mugituko da.

Proiektuetan Oinarritutako Ikaskuntzak fase edo aldi ezberdinak izaten ditu, lehenengo fasean gaiaren aurkezpena egiten da eta aurrerantzean lortuko diren helburuak, edukiak eta ebaluaketa irizpideak azaltzen dira. Oso prozesu garrantzitsua da aurre-jakintzak ezagutzeko eta proiektua beharretara egokitu ahal izateko.

Proiektuaren bigarren fasean, ikasleek informazioa jaso, bildu eta landu beharko dute amaierako produktua izanen den azalpen testua idatzi ahal izateko. Ariketa sumatiboak eginez aurrera egingen du fase honek, bertan internetetik eskuratzen ahal dugun informazio guztia sailkatzen ikasiko dute eta beharrezkoak diren datuak eskuratu ondoren modu plastiko batez ideiak laburtu eta sintetizatu beharko dituzte, horretarako plastika gelara joanen gara eta muralak margotuko ditugu.

Ariketa sumatibo hauen barruan, mapak irakurriko eta interpretatuko ditugu, horretarako mapa hauek eskaintzen duten informazioa modu eskematiko batez adieraztea lortuko dute. Fase honi amaiera emateko, Paleolitoko arte adierazpenak ikusiko ditugu eta mapa kontzeptual baten bidez ideia nagusiak aterako ditugu. Artea ikasteaz gain, sentitu eta sortu behar den zerbait denez gero, ariketa esperimental bat egingen dugu haitzuloetako margoak egitean erabiltzen ziren material berdinak erabiliz.

Proiektuari amaiera emanen dion azalpen testua izanen da hausnarketara bideratuko gaituen ariketa, honen bidez, aurreko fase eta ariketetan eskuratutako informazio laburtu eta barneratu dugula adierazi beharko dugu emandako jarraipenak kontuan izanda.

Lehenengo fasea: Proiektuaren aurkezpena

Proiektu askotan garrantzia kendu izan zaion arren, funtsezko fasea da. Bertan ikasleen aurre-jakintzak ezagutuko ditugu eta modu honetan ekintzen egokitzapena aztertu dezakegu.

Lehenengo saioa: Lehenengo egunean, hasierako galdetegi bat pasako zaie (Ikusi eranskina I.) non historia eta historiaurreari buruzko ezagupenak islatu beharko dituzten. Zundaketa azkarra izanen da eta ez dira edukiak ebaluatuko, haien jarrera ordea, kontuan izanen da.

Ariketa honen ondoren, Paleolito garaiko bideoak ikusgai izanen ditugu. Haien aurre jakintzak aberasteko eta irudi mental zehatzago bat sortu dezaten. Bideoen bidez jasotako informazioa haien erantzunekin alderatu dugu.

Azkenik, aurrera eramanez dugun proiektuaren faseak, ebaluazio irizpideak eta helburuak argi utziko dizkiogu klaseari amaiera emateko.

http://contenidos.proyectoagrega.es/visualizador-1/Visualizar/Visualizar.do?idioma=eu&identificador=es_2007073133_0241700&secuencia=false#

Bigarren fasea: Proiektuaren garapena

Bigarren saioa: Jada komentatu dugun bezala, denbora historikoa lantzerako orduan ardatz kronologikoak oso baliabide erabilgarriak dira. Hauen bidez, denboraren adierazpen objektiboa ematen da eta gertakizun historikoak ordenatzeko balio dute, neurtzen denaren balio eta balorea adierazten ez den arren. Hau da, aldaketak lerro batean kokatuko dituen tresna erabiliko dugu eta aurrerantzean aldaketa horien zergatiak bilatuko ditugu. Horretarako testuliburuan agertzen den informazioa erabiliko dugu eta historia aroak aztertuko ditugu. Hori izanen da bigarren egunaren eginbeharra (Ikusi eranskina II.).

Hirugarren saioa: Ardatz kronologikoak zuzenduko ditugu. Tamaina handiko ardatz kronologiko komuna erabiliko dugu horretarako, gelan kokatu ahal izateko eta momentu horretatik aurrera ikusgai izan dezaten.

Horren ondoren, Paleolitoaren inguruko informazioa biltzen hasiko dira. Horretarako binaka jarrita ordenagailu pertsonalak erabiliko dituzte eta gomendatutako orrietan informazioa bilatu beharko dute.

<http://www.hiru.com/historia/los-origenes-de-la-humanidad>

<http://www.hiru.com/historia/prehistoria-en-el-pais-vasco>

Klasean aurkitutako informazioarekin bete beharreko koadroa banatuko zaie (Ikusi eranskina III). Sarean aurkitzen den informazio andana kontuan izanda, informazio bilaketan gida bat eskaintzea egokia dela uste dut.

Ariketa hau klasean amaitu ezean, etxean bukatu ahalko dute eta bide batez aurkitutako informazioaz hausnartu ahalko dute.

Laugarren saioa: Jada taula datuekin bete dutenean, hau da, gizaki bakoitzari buruzko informazio ugari lortu dutenean, taldeka elkartuko dira eta egokitu zaien gizaki bakoitzaren ezaugarriak zeintzuk diren azalduko dituzte taldekideen artean, haien marrazkian ze ezaugarri islatu nahi izango dituzten zehazteko. Taldeko eztabaida hauek bideratzeko zirriborro bat egitea eskatuko zaie.

Taldeko elkarrizketa burutu ondoren plastika gelara mugituko gara, bertan tamaina handiko paperak pasako zaizkie eta taldeko baten silueta margotu ondoren haien gizakiari dagozkion ezaugarriak marrazten hasiko dira. (Ikusi eranskina IV) Bestelako materialak gehitzen ahal zaizkie, harriak, belarrak, etab.

Bosgarren saioa: Marrazkiari egiten jarraituko dute, talde bakoitzak erritmo ezberdinak edukiko dituzenez gero, batzuk jada hurrengo eguneko aurkezpena prestatu ahalko dute. (Ikusi eranskina V)

Seigarren saioa: Marrazkiari azken ukituak eman ondoren taldeko aurkezpenak izanen ditugu. Aurkezpen hauek gizakien ezaugarriak betetzeko izanen duten fitxa (Ikusi eranskina VI) osatzeko bideraturik egonen dira. Talde bakoitzak 4-5 minututako aurkezpena egin beharko du, non bere gizakiaren ezaugarriak azalduko dituen.

Zazpigarren saioa: Gizakiaren eboluzioa ongi ulertu eta barneratu dutela ziurtatu ondoren, gizakiaren hedapena azaltzeko mapak landuko dira, hauek eskaintzen duten informazioa ongi ulertu eta barneratu egin dela ziurtatzeko, informazioa modu zehatz eta laburrean islatu beharko dute banatuko zaien taulan (Ikusi eranskina VII). Aldiberekotasunaren kontzeptua garatuko dugu. Hau da, nola munduaren lurraldetasunean gizaki eta garai ezberdinak eman ziren momentu berean.

Zortzigarren saioa: Paleolitoko artea azaltzeko liburuan dagoen informazioaz baliatuko gara eta horretaz gain proiektorearen bidez hainbat irudi ikusiko ditugu ezaugarriak argi gelditu daitezten. Mapa kontzeptual bat bete beharko dute horretarako (Ikusi eranskina VIII)

Bederatzigarren saioa: Paleolitoko artearekin jarraituko dugu eta etxean egiteko bidali diren ariketen zuzenketa egin ondoren ariketa esperimentalak burutuko dugu.

Hau da, labar pinturak egiteko erabiltzen ziren materialak erabiliz animaliak marraztuko ditugu estraza paperaren gainean. Horretarako ikatza, lokatza, etab. erabiliko ditugu pigmentu gisa eta gurina (animali koipea) edo olio a aglutinatzaile gisa. Materialak modu sentsozialean lantzeak estimuluak garatuko ditu eta ikaskuntza ematea lagunduko du.

Hirugarren fasea: Hausnarketa

Hamargarren saioa: Azken egunean azalpen testua idazteko jarraibideak emanen zaizkie (Ikusi eranskina IX) eta aurreko saioetan jasotako informazio guztiaz baliatuz lanari ekin egingo diote. Ariketa, etxean amaitzeko aukera emanen zaie.

Fase honetan ebaluazioaren barruan balio handien izanen duen produktua sortuko dute. Azalpen testuaren bidez edukiak barneratu diren ikusiko dugu eta aurreko ekintzetan jasotako informazioa landu, laburtu eta modu egokian azaldu beharko dute.

Haien buruak azalpen testuak, hau da egunerokotasunean eskuartean ditugun testuak idazteko gai ikustean motibazioa handituko da eta haien aurreko lanak helburu zehatz bat zuela ikuskatuko dute.

Ebaluazioa

Erabakiak hartzeko eta balore epaiketa bat igortzea baimentzen duen informazio bilketa prozesua da. Prozesu hau sistematikoa, planifikatua eta zehatza izan behar da, horretarako informazioa baliagarria, fidagarria eta erabilgarria izan behar da. Ebaluazioa irakaskuntza-ikaskuntza prozesuaren zati bat da eta ez prozesu horretatik at dagoen zerbait.

Gaur egun, ebaluaketa kalifikazioarekin parekatu egin ohi da, amaierako proba bakar baten bidez, non ariketa memoristikoak nagusi diren eta irakasleak kontrolatuak, baina metodologia berri batek ebaluatze modu berriak behar ditu. Proiektuaren eraginkortasuna ikusteko, eta hala badagokie, zuzenketak ezartzeko ebaluatu behar dira irakaskuntza-ikaskuntza prozesuan parte hartzen duten elementu guztiak: ikaslea, irakaslea eta prozesua bera.

- Ebaluaketa aurrera eramateko prozedura ugari behar dira.
- Ebaluatuak izan behar direnekin ebaluazio irizpideak ezagutzea eman.
- Interakzio didaktikoa aurrera eramaten ari den bitartean, feedback bat eskaini behar zaie ebaluatuak izanen direnei.

- Guztia epe laburrean ebaluatu ahal ezin dela jabetu.

	Ebaluaketa diagnostikoa	Ebaluaketa formatiboa	Ebaluaketa sumatiboa
Zer ebaluatu?	Aurre ezagutzak	Progresoa, prozesuaren zailtasunak.	Ikaskuntzaren emaitzak
Noiz ebaluatu?	Ikaskuntzaren hasieran	Prozesuaren bitartean	Prozesuaren amaieran
Nola ebaluatu?	Emango den edukiei buruzko galderak eginez	Obserbazioa eta galdetegiak banatuz	Jakintzak erabiltzea eskatzen duten proben bidez
Zertarako ebaluatu?	Beharrak eta hasierako egoera ezagutzeko. Planifikazioa moldatzeko	Orientatzeko. Prozesua ezagutzeko eta laguntza emateko	Kontrolatzeko, klasifikatzeko. Emaitzak zehazteko

Ebaluazio Irizpideak

Proiektuaren hasieran finkatutako helburuak lortu diren ala ez jakiteko honako irizpideak erabiliko dira:

- Hominizazio prozesua azaltzen dakien.
- Historiaurreko aro eta gertaera garrantzitsuenak denboran kokatzeko gai da.
- Gizarte paleolitikoa definitzen dituen ezaugarri nagusiak desberdintzen ditu.
- Gizateriaren lehenengo agerraldi artistikoak ezagutu eta berezitasunen bat desberdintzeko gai da.
- Iberiar Penintsulako Historiaurreko oinarritzko elementuak ezagutzen ditu.
- Ondare historikoa eta arte-ondarea baloratu eta errespetatzen ditu.
- Hiztegian bildutako oinarritzko kontzeptuak ezagutu, definitu eta konparatzeko gai da.
- Landutako edukiak klaseko koadernoan, era ordenatu, garbi eta zehatz batean jaso dituzten.
- Bakarkako zein taldeko ekintzetan aktiboki parte hartu, ahalegin eta gainditze jarrerak erakutsi ditu.

Gutxieneko ebaluaketa irizpideak

- Giza garapenaren prozesua ezagutzen du.
- Historiaurreko aro eta gertaera garrantzitsuenak denboran kokatzeko gai da.
- Gizateriaren lehenengo agerraldi artistikoak ezagutzen ditu.
- Ondare historikoa eta arte-ondarea baloratu eta errespetatzen ditu.
- Hiztegian bildutako oinarritzko kontzeptuak ezagutzeko eta definitzeko gai da.

- Bakarkako zein taldeko ekintzetan aktiboki parte hartu, ahalegin eta gainditze jarrerak erakutsi ditu.

Zer ebaluatu?

Ikasleak

Ebaluaziorako behaketa-elementuak

Ikaslearen behaketa klasean: Ikasleen eta beraien lanen errendimenduaren eta jarreraren behaketa da elementu ezberdinak ikusteko iturririk hurbilena: klasera etortzea, jarrera, parte hartzea, zailtasunak eta aurrerapenak, interesa, etab. Horregatik, hau guztia irakaslearen koadernoan bilduko dugu.

Ikaslearen koadernoaren jarraipena: Honi jarraipena egingo diogu, datu askoren emaila baita: ulermenaren ingurukoak, idatzizko adierazpenekoak, informazio-iturriei buruzkoak, lan-ohiturei buruzkoak... Honetarako, bakoitzak egunerokotasunean data jarriko du eta testu-liburuko jarduerak direnean dagokien erreferentzia egingo die.

Idatzizko frogak: klaseko jarduerari estuki loturiko frogak izango dira eta unitatearen edo proiektu bakoitzaren bukaeran egingo dira.

Ahozko adierazpen-jarduerak: ahozko azalpenak eta irakurketa adierazkorrak lan-taldeko inplikazioa eta sormena indartzeko balio baitute.

Irizpidea	Balioa
Sarrera, garapen eta ondorio egitura dauka	
Idea nagusia argi gelditu da	
Informazio aukeraketa ona egin da	
Modu koherentean azaltzen dira argudioak eta ondorioak azaltzeko balio dute	
Ez dago ideia askerik (inconexas)	
Adierazpena azkarra eta argia da	
Originala eta pertsonala da	

Idatzizko adierazpen-jarduerak: ebaluazioko jardueren zati handia dira, asmo askotarikoak eta anitzak, taldekatze desberdinen arabera gauzatuko direnak (banaka, binaka...), gehienak ikasgelan egitekoak dira; bakan batzuk, informatika gelan; eta beste zenbait, etxean, norberaren sormena garatzen laguntzeko.

Auto-ebaluazioa: ebaluazio osoan zehar indar-guneak eta ahuleziak aztertuko dituzte. Lehenengoek auto-estimua indartzeko balio dute; bigarrenak, berriz, zuzenketa neurriak garaiz hartzeko.

Auto-ebaluaziorako KONTROL ZERRENDA dugu tresnarik garrantzitsu eta egokiena. Kontrol-zerrenda sekuentzia didaktikoaren tresna garrantzitsua da, ebaluazio formatzailea ahalbideratzen duen tresna, hain zuzen ere.

Etxeko eta klaseko lana: honen behaketa sistematikoaren ondorioz, irakasleak bere koadernoan oharrak jasoko ditu.

Klaseko jarrera: aurrekoa legez, koadernoan jasoko da.

Proba objektiboak: **Ahazkoa bada:** denbora kalkulatzeko zaila da. Irizpideak idatziz eman behar dira. Dokumentuak gorde.

Irakasleak

Eguneroko lanaren inguruko hausnarketa egingo du irakasleak. Eta jasotzen dituen dokumentu guztien (idazlanen, proiektuen, jardueren, idatzizko frogen, etab.) adierazleek gidatuko dute bere lana, adierazle hauen arabera eguneroko praktika, unitatearen jarraipena egokituko baita. Esate baterako, ikasleek galdetu ez arren, eta ulertuko dutelakoan bagaude ere; froga bat egitekotan eta ez-gaindituen kopuruak %35 gainditzen badu, bada adierazle bat esan nahi diguna hori klaseko azalpenen ez zela ulertu.

Aurreko horren osagarri gisa, “Irakaslea ebaluatzeko inkesta” ikasleei emango zaie bete dezaten proiektu bakoitzaren ondoren. Horren araberrako emaitzak kontuan hartuko dira. (Ikusi eranskina X).

Noiz ebaluatu?

Etengabeko ebaluazioa behar du izan. Ikasturte osoan zehar, proiektu bakoitzean zehar bai eta unitate bakoitzean zehar ere prestakuntzazko ebaluazioa (egunero egingo zaiena, prozesua nola doan ikusteko eta behar izatekotan zuzentzeko) egingo da. Eta proiektu bakoitzari dagokionez, bildumazko ebaluazioa (helburuak bete diren ezagutaraziko diguna) ere.

Ebaluazio saioei dagokienez, ikastetxeko zuzendariak, klaustroaren onespenez, jarritako egunetan izango dira.

Nola ebaluatu?

Lehenik eta behin esan behar da Gizarte Zientziak alorreko ebaluazio irizpideak, alorreko curriculumarekin, Bigarren Hezkuntzako curriculumarekin eta ikastetxeko Hezkuntza Proiektuarekin bat egitea lortzea dela helburua.

Kalifikazio irizpideak

Ebaluazio-prozesuko atal guztiak kontuan hartuko dira. Gutxienezkoetara ez iristekotan, institutuko arauetara jarraiki, gutxi izango da kalifikazioa.

Klasean nahiz klasetik kanpo egingo diren lan guztiak hartuko dira kontuan ebaluazioan.

Emaitzak, honako atalon arabera, eta proportzio hauetan emanen dira:

Klaseko zein etxeko lana	%20
Jarrera	%20
Proiektua, ahozko froga	%20
Proiektua, idatzizko froga	%40

Ebaluazio gainditu ahal izateko baldintza: proiektua gainditua izatea da. Proiektuak eta lanak zuzentzeko irizpideak hurrengo hauek izango ditugu:

Egitura, koherentzia, kohesioa	%40
Zuzentasuna	%40
Aurkezpena	%15
Aberastasuna	%5

Ondorioak

Gizarte Zientzietako irakasleok aurkitu ohi dugun arazoetako bat motibazio falta da. Ikasleek ez dute haien bizitzarekin erlaziorik duen gairik antzematen eta edukien ikasketa prozesua aurrera eramateko moduak memoristikoak izaten dira sarriegi.

Arazo honi aurre egiteko, edo arazo honi irtenbidea bilatzen saiatzeko, Masterreko bigarren lauhilabetekoan hainbat proposamen didaktiko berritzaile planteatu zizkiguten, hauen artean, Proiektuetan Oinarritutako Ikaskuntza proposatu ziguten. Metodologia hau ikasgelara eramatearen zailtasunez hausnartu nuen Bigarren Practicumean, historiaurrea lantzeko orduan ohiko ereduak erabiltzen baitziren.

Taldeko egitura mugitua antzeman ondoren, klase espositibo baten bidez edukiak barneratzea zaila izanen zela aurreikusi nuenez, haien energia ariketa plastiko batera bideratzea erabaki nuen, proiektuaren ariketa nagusia bilakatuz. Ariketak oso emaitza oparoak izan zituen, nerabeen parte hartzea zuzena eta aktiboa izan zen eta ahozko azalpenaren ondorioz edukiak barneratu zituztela ikusi ahal izan genuen.

Practicuma amaitutakoan, ariketa hau proiektu batean txertatzeko aukera ikusi nuen eta hori izan da orri hauen bidez azaldu dudana. Ariketa horrek izan zuen ondorio aberasgarriak kontuan hartzen baditut, proiektuaosatzen duten bestelako ariketa sumatiboen bidez ikasleen ikasketa esanguratsua emanen dela ondorioztatzen ahal dut.

Amaitzeko, Proiektuetan Oinarritutako Ikaskuntza gizarte berrian moldatzeko baliabideak eskaintzen dituztela ondorioztatu ahal izan dut, izan ere, informazioa aztertzen, lantzen, laburtzen eta ezagutzera ematen duten prozesu ugari ematen dira, eta horrelako ariketa praktikoek ikasketa memoristikoa gainditzera eramaten dute ikaskuntza prozesua.

Bibliografia

25/2007 FORU DEKRETUA, martxoaren 19koa, Nafarroako Foru Komunitateko Derrigorrezko Bigarren Hezkuntzako irakaskuntzarako curriculumaz ezartzen duena.

Cabrerizo Diago; Rubio Roldán Mª Julia, *Atención a la diversidad: Teoría y práctica*, Madrid, Pearson Educación, S.A., 2007.

Aniztasunaren trataerari erreferentzia egiterako orduan honako liburua izan dut irizpide. Lana sakonki lantzen du eta ideia interesgarrian ateratzen ahal dira bertatik.

Cabrerizo Diago, Jesús; Rubio Roldán, Mª Julia; Castillo Arredondo, Santiago, *Programación por Competencias: Formación y práctica*, Madrid, Pearson Educación, S.A., 2007.

Proiektuetan Oinarritutako Ikaskuntza oinarritzko gaitasunak lantzeraz zuzendua dagoenez gero, honako liburua oso erabilgarria izan zait, bertan oinarritzko gaitasunen inguruko hausnarketa egiten baita.

Guibert Navaz, María Esther, *Tiempo y tiempo histórico : un saber que se aprende, un saber que se enseña*, Pamplona, Departamento de Educación y Cultura, D.L, 1994.

Lanaren helburu bat ikasleen denbora historikoa lantzeraz bideratuko dituen ariketak egitea da. Modu honetan, ikasleek denbora historikoa nola bereganatzen duten eta modurik egokienak ezagutzeko para eskaintzen du honako liburuak.

Moreira, Marco Antonio, *Aprendizaje significativo : teoría y práctica*, Madrid, Visor, 2000.

Aspektu psikopedagogikoak lantzerako orduan honako liburua izan du irizpide nagusia. Bertan ikasketa esanguratsua eta konstruktibismoari buruzko ideiak lantzen dira modu argi eta zehatz batean, horregatik lan hau egiteko egokia iruditzen zait.

Pluckrose, Henry, *Enseñanza y Aprendizaje de la Historia*, Madrid, Ediciones morata, 1993.

Liburu honek historia ikasgaiaren inguruan hainbat ideia lantzen ditu modu orokorrean, proiektua aurrera eramateko guztiz erabilgarria izan ez bazait ere, gaiaren inguruan hausnarketa egitera bideratu nau.

HH.AA. Gizarte Zientziak 1: 4. Unitate didaktikoa: Australopitecustarrak. Elkar argitaletxeak.

Honako liburua izan da Practicum II egonaldian erabilitakoa eta proiektua aurrera eramateko aintzat hartu dudana.

ARTIKULUAK

Llàcer Pérez, Vicent La enseñanza de la historia desde la perspectiva del profesorado de bachillerato.. Didáctica de las ciencias experimentales y sociales. nº 21. 2007, orri. 53-89.

Honako artikulua Gizarte Zientzien irakaskuntzan ematen diren ikuspegi ezberdinak ikusteko baliagarria izan zait. Hainbat irakasleren testigantzak biltzen dituen artikulua honetan ikasgaiaren egoera agerian gelditzen da.

Martinez Díez, Noemi; Rigor Vanrell, Catalina; López Fernández, Marián Cao. La obra de arte como estímulo creador en distintas etapas de la educación: Primaria, Secundaria y Facultad de Educación. Arte, Individuo y Sociedad. 1993, Vol 5, orri. 59-74. Gehiago ikusteko: <http://revistas.ucm.es/bba/11315598/articulos/ARIS9393110059A.PDF>

Nire proiektuaren ariketa bat plastikoa denez gero, sorkuntza artistikoak garai honetan daukan eragina ikusi nahi izan nuen, horretarako honako artikulua erabili nuen.

Pagés Blanch, Joan; Santistean Fernández, Antoni. La enseñanza y el aprendizaje del tiempo histórico en la Educación Primaria. Cad. Cedes, Campinas, vol 30, n 82, p. 281-309, set-dez, 2010.

Lehen Hezkuntzara zuzendutako artikulua bada ere, muralen ideia hemen ikusgai izan dut eta esan beharra daukat Bigarren Hezkuntzako hainbat taldetan aurrera eramateko prozesuak ageri direla.

Prats, Joaquin; Valls, Rafael. La didáctica de la Historia en España: estado reciente de la cuestión.. Didáctica de las Ciencias experimentales y sociales. Nº 25, 2001, 17-35.

Historia ikasgai bezala eta honen tratamendura hurbiltzeko gaiaren egoera bat planteatzen da honako artikuluan.

Raquejo, Tonia, cavernícolas contemporáneos: Algunos rasgos de prehistóricos en artistas contemporáneos. Arte, Individuo y Sociedad. 1988, Vol 1,

gehiago ikusteko:

<http://revistas.ucm.es/bba/11315598/articulos/ARIS8888110031A.PDF>

Practicum IIa aurrera eramaten nuen bitartean, ikasleen artea Paleolitiko artearen ezaugarrietara bideratu zen eta arte garaikidearen arteko paralelismoa egin zuten. Ikasleengan ideia hau garatzen ikustean asko harritu nintzen oso aurreratua izateagatik eta bien artekoen erlazioa azaltzen duen artikulu honetaz baliatu nintzen.

Serrano, Antonio, Unidad didáctica Land Art. Arte, Individuo y Sociedad. 2001, Vol 13, orri. 175-186. Gehiago ikusteko:

<http://revistas.ucm.es/bba/11315598/articulos/ARIS0101110175A.PDF>

Honako unitate didaktiko hau oso interesgarria iruditu zitzaidan esparrua eta artea lantzeko. Proiektua idazterako orduan modu zuzenean erabili ez dudan arren, oso interesgarria iruditu zait eta transmititu nahi nituen hainbat balore ikusi ditut.

Las Estrategias y técnicas didácticas en el rediseño: El Aprendizaje Basado en Problemas como técnica didáctica. Dirección de investigación y Desarrollo Educativo. Vicerrectoría Académica, Instituto Tecnológico y de Estudios Superiores de Monterrey. Gehiago ikusteko: <http://www.ub.edu/mercanti/abp.pdf>

Proiektuetan Oinarritutako Ikaskuntzari buruzko artikulu honetan jarraitu beharreko hainbat irizpide ageri dira.

Edutekak sortutako dokumentua: Aprendizaje por Proyectos. NorthWest Regional Educational Laboratory. Gehiago ikusteko: <http://www.eduteka.org/AprendizajePorProyectos.php>

Dokumentu honetan Proiektuei buruzko ideia esanguratsuak ageri dira, gaitasunak garatzera zuzendua.

Edutekak sortutako dokumentua: Cómo Formular Proyectos de clase efectivos. con base en experiencias de cualificación docente llevadas a cabo por la Fundación Gabriel Piedrahita Uribe en las Instituciones Educativas: a) INSA (Cali); b) Antonio Lizarazo (Palmira); Harold Eder (Palmira); y, Semilla de la Esperanza (Palmira). Febrero 01 de 2012. Gehiago ikusteko: <http://www.eduteka.org/modulos/8/330/2076/1>

Dokumentu hau oso aproposa iruditu zait hausnarketari ematen dion garrantziagatik. Proiektuetan Oinarritutako Ikaskuntzan jarraitu beharreko sorkuntza espirala azaltzen du era sinple eta zehatz batean eta horregatik baliagarria egin zait.

WEB ORRIALDEAK

http://contenidos.proyectoagrega.es/visualizador-1/Visualizar/Visualizar.do?idioma=eu&identificador=es_2007073133_0241700&seguencia=false#

<http://www.hiru.com/historia/los-origenes-de-la-humanidad>

<http://www.hiru.com/historia/prehistoria-en-el-pais-vasco>

Eranskinak

ERANSKINA I: Hasierako galdetegia

Definitu hitz hauek:

- Ibiltaria:
- Sedentarioa:
- Labar artea:
- Aztarnategia:
- Arte higikorra:

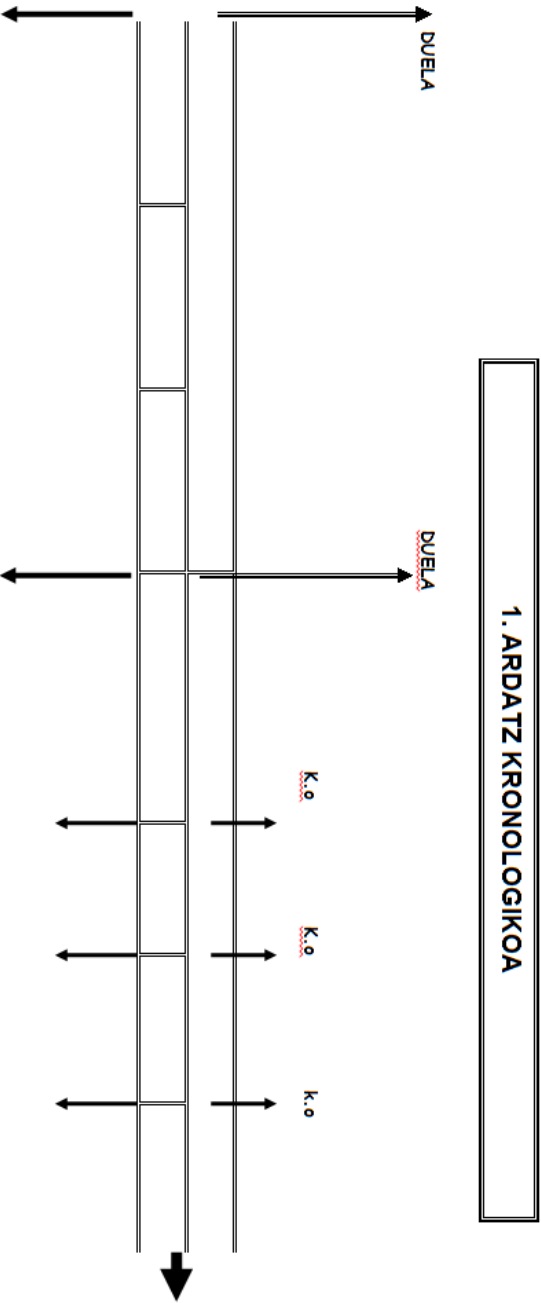
Zerk ematen dio amaiera Historiaurreari?

Zein etapatan banatzen da Historiaurrea?

Zer erlazio dago Homo Habili eta gure artean?

Ordenatu kronologikoki data hauek:

- k.a. 4000
- k.a. VII. milurtekoa
- k.a. 2300
- Duela 1900000

ERANSKINA III: Interneten aurkitutako informazioaz bete beharreko taula

G1IZAKIA	SORRERA	AROA	ALTUERA	EZAUGARRIAK
AUSTRALOPITHEKUS				
HOMO HABILIS				
HOMO EREKTUS				
HOMO SAPIENS NEANDERTALIS				
HOMO SAPIENS SAPIENS				

ERANSKINA IV: Gizakiaren garapena, ariketa plastikoaren argazkiak

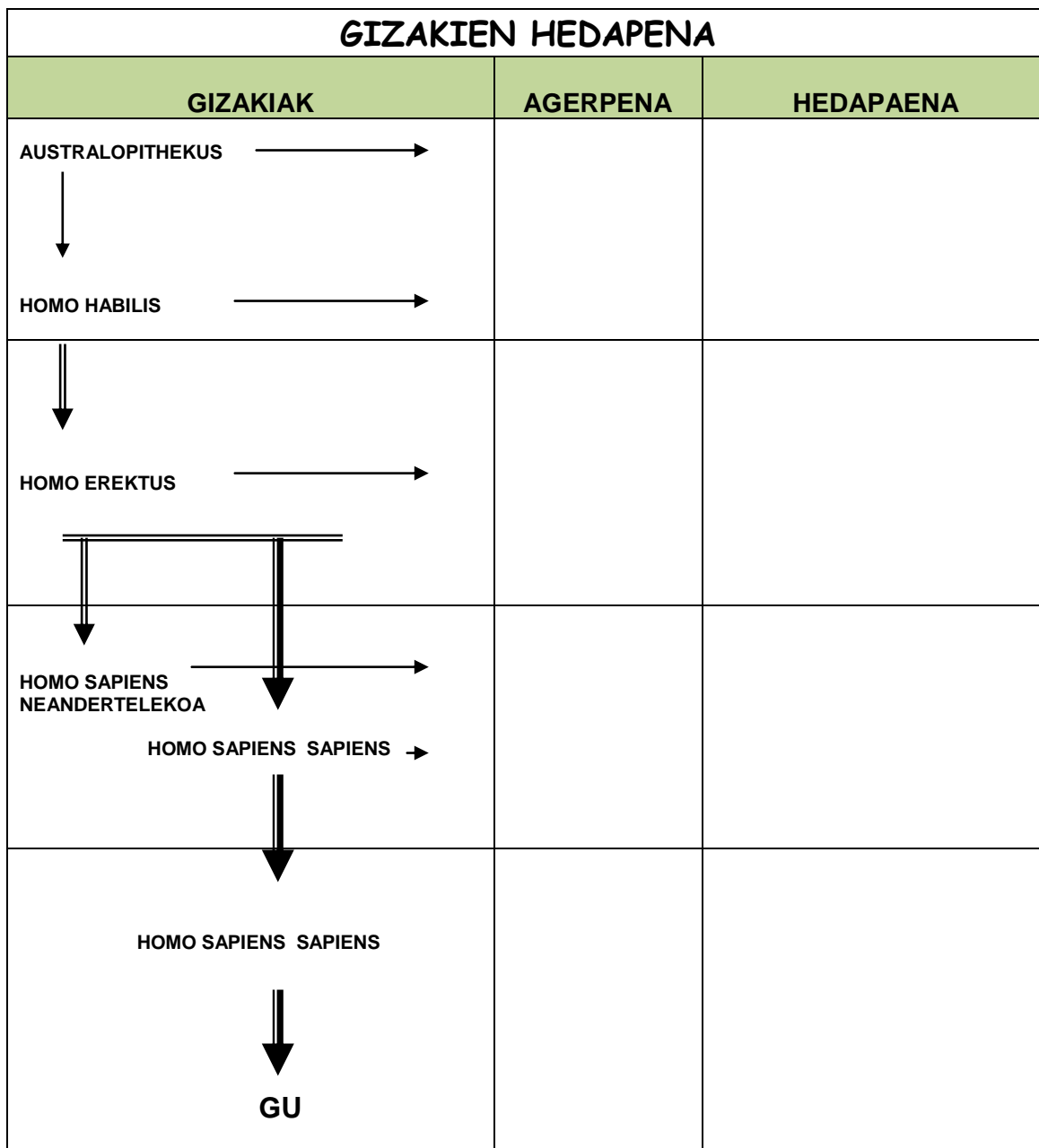
ERANSKINA V: Azken emaitzak

ERANSKINA VI: Aurkezpenetan bete beharreko taula

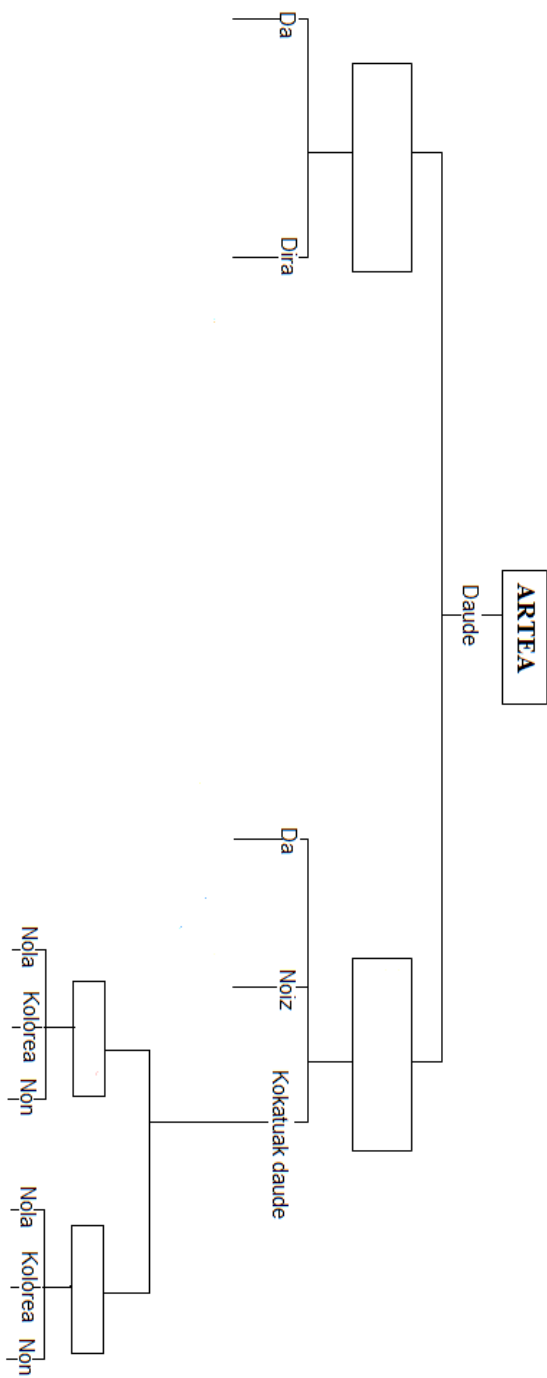
G1IZAKIA	GARAIA	BIZILEKUA	LANABESAK	ELIKADURA	ANTOLAKETA	KULTURA
AUSTRALOPITHEKUS						
HOMO HABILIS						
HOMO EREKTUS						
HOMO SAPIENS NEANDERTALIS						
HOMO SAPIENS SAPIENS						

ERANSKINA VII: Gizakiaren hedapena

ERANSKINA VIII: Mapa kontzeptuala

ERANSKINA IX: Azalpen testua idazteko jarraibideak

AZALPEN TESTUA

Edozein gairi buruz (zientzia, historia, literatura, teknika...), asko, zerbait edo ezer ere ez dakien hartzaile batentzat gertakizun edo fenomeno baten argibide objektiboa ematen duen testu mota da azalpenezkoa.

Azalpen testuaren xedea, eskola eremuan, gai baten inguruan informazioa ematea eta ezagutza zabaltzea da. Baina ez ditu datuak soilik ematen, gehitzen ditu gainera, esplikazioak edo azalpenak, analogiak eta adibideak. Osagarri gisa, leku garrantzitsua dute bitarteko didaktikoek eginkizun horretan, bai ikonografikoek (grafiko, eskema, taula, kontzeptu mapa...), eta baita tipografikoak ere (titulu, azpititulu, azpimarraketa...).

Hizkuntza-funtzio nagusia erreferentziala da: mezuak errealitatea islatu behar du, ez igorlearen iritzirik, subjektibotasunik. Baina aunitzetan, testu errealean, ez da erraza izaten azalpen-testua eta argudiozkoa bereiztea. Muga ez dago oso argi, zerbait azaltzea, askotan, informazioa eman eta hori egiztatzea izaten baita, eta horretarako, argudioak erabiltzea ezinbestekoa da.

Egunerokoan maiz eskaintzen zaigu arazo baten esplikazioa, eta era berean, eskatu ere eskatzen zaigu halakorik geuk ematea. Horren ondorioz sortzen diren testuak oso ohikoak dira gizartean, bai eremu akademikoan, jakintza-arlo bakoitzeko arazo edo fenomenoei erantzuna emateko; bai komunikabideetan, egungo gizarte-arazoak esplikatzeko.

Zerbaiten **azalpena** ematea gai horretan aditua ez den hartzaileari datuak, informazioa ematea da: munduan izaniko gertaera edo fenomenoei buruzkoak (komunikabideetako berriak); jakintza-gaiei buruzko ezaupideak (nola funtzionatzen duen giza gorputzak, zein da atomoaren egitura...); edo eguneko bizitzarekin lotutako informazioa (nola interpretatu gasaren faktura, pasaportea eskuratzeko instrukzioak...).

Zerbait **esplikatzea** fenomeno edo gai gatazkatsu bati erantzuna ematea da, gaiaren eragileak aztertuz eta haiei dagozkien konponbide-proposamenak eginez. Jakina, esplikazioaren bitartez informazioa ematen dugu, baina fenomeno edo gai gatazkatsuak **ulertarazteko** asmoz. Horrexegatik, testuaren oinarrian esplizituki nahiz inplizituki formulatuta egon daitekeen galdera bat dago, eta galdera horren erantzunak gidatuko du testuaren garapena.

Azalpenak datuak edota informazioa ematen ditu, baina ez du konklusiorik emateko xederik, hau da, ez du ezeren frogagarri izan nahi. Esplikazioak, ordea,

arazo edo gai gatazkatsuen **zergatia** azaltzen du, ezagutzen ez dugun hori ulertarazteko eta hartzailea ondorio baterantz bideratzeko asmoz. Hori lortzeko ezinbesteko bitartekoa da argudiaketa, informazioaren mesedean egon behar duen argudiaketa, alegia.

Ikus daitekeenez, arazo baten konponbidea esplikatzea helburua duen testu-generoak arazo horren eragile edo kausen analisia eskatzen du; konponbideak eragile horien arabera proposatzen dira, eragileak saihestrarazteko edo haien eragin negatiboa samurtzeko.

Azalpen testuetan narrazioa, deskribapena eta argudioa ere ager daitezke. Horrelakoetan testu mistoa dela esaten da.

Lexikoa zientzia arlo bakoitzari dagokiona da, ordea, testuaren ezaugarrien menpe egongo da, hau da, testua dibulgaziorako (informazioa hartzaile ez espezializatuei zuzendua) edo testu espezializatua den hartu behar da kontuan.

Aditz denborari dagokionez, batez ere orainaldia erabiltzen da.

Egitura: Forma aldetik, hiru atal izan ohi dituzte: sarrera, garapena eta ondorioa.

Gaiaren eta helburuaren aurkezpena egiten da bertan. Sarrerak datu hauek bil ditzake: gaia, helburuak, hipotesiak eta markoa (denbora, tokia, garaia...)

Ondoren, garapenean, aipagai den gaia edo arazoari buruzko informazioa eta arrazoiak lantzen dira atal honetan. Bertan egoten da testuaren informazio muina. Hartzaileak jasoko duen informazioa paragrafoz paragrafo zabalduz doa, aurrekoetan baino informazio gehiago eta zabalagoa jasoz. Ongi zaindu behar da koherentziarako mekanismoen trataera.

Ondorioan, berriz, esandako guztiaren laburpena egiten da.

Testu mota honen funtzioak hauek lirateke:

Informatzea, hainbat eta hainbat gairen inguruan;

Esplikatzea, ematen duten informazioari azalpen esanguratsu ugari gehituz, eta

Gidatzea. Irakurketa-gida gisa funtzionatzen duelako, esplizituak diren klabeak aurkeztuz (sarrerak, tituluak, azpitituluak, laburpenak...). Klabe hauek lagunduko dute ideia edo kontzeptu nagusiak bigarren mailakoetatik bereizten.

ERANSKINA X: Irakaslea ebaluatzeko inkesta

Orri honetan, zure irakaslearen irakaste-lanaren ebaluazioa egin behar duzu. Saia zaitez positiboa izaten, kritika pertsonalak saihesten eta zintzo eta pentsakor izaten.

Erantzuteko, 0tik 10erako eskalan, zuen balorazioari dagokion zenbakia zirkulu batez inguratu behar duzu; 0ak ez zaudela “bat ere” gustura adierazten du eta 10ak “oso” gustura zaudela. Lehenengo puntuazio orokorra eman behar duzu. Gero, irakaslearen irakaste-lanaren alde batzuen inguruko puntuazioa eman behar duzu. Ondoren, irakaslearen ezaugarrien artean eta bere klaseetan zer gustatu zaizun gehien eta, zure ustez, hobetu beharko lituzkeen aldeak zeintzuk diren adierazi behar duzu. Azkenik, iradokizunak egiteko tarte duzu, nahi duzuna adierazteko. Inkesta anonimoa dela gogora ezazu; beraz, ez ezazu zure izenik edo nortasunaren seinalerik idatzi.

		0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	ed/ede
1	Oro har, irakaslearekin gustura zaude												
2	Klasean lortutako seriotasuna eta diziiplina												
3	Ikasleengan piztutako motibazio eta interesa												
4	Gelako lan-giroan izandako eragina												
5	Ikasleei aholkatutako baliabideak												
6	Azalpenen argitasuna												
7	Klaseak antolatu eta emateko era												
8	Irakaslearen ezagutza teknikoa												
9	Ebaluazio-sistema aplikatzeko modua												

Irakasleak duen onena:	Hobetu beharko lukeena:
<div></div>	<div></div>

Zerbait erantsi nahi duzu?